

ЗЕМЉАК.

НАРОДАН ЛИСТ ЗА ВАРОШ И СЕЛО.

ИЗДАЈЕ ГА И УРЕЂУЈЕ:

БОРЂЕ РАЈКОВИЋ.

Излази 10. 20. и 30. свакога месеца. Претплата се шаље уредништву: за октобар, новембар и децембар о. г. 1 фр., а може се претплатити и на свакој пошти.

Садржај: 1. Песме Мирзе-Шафија од Ј. Ј. — 2. Две народне приповетке. (Из збирке уредникове.) — 3. Српске народне песме. (Из збирке уредникове.) — 4. Беседа о страшном суду. Превео Милутин Петровић. — 5. Пиема Стевана П. Книћанина. — 6. Старине Српске.

ПЕСМЕ МИРЗЕ - ШАФИЈА.

(Већином по Боденстету.)

6.

На свачијем лицу пише
Повесница лицоноше:
За чим гине, чиме дише, —
Страсти боље, страсти лоше;
Да л' му ј' савест рај ил' пак'о,
Жеље — орли ил' голуби, —
Да л' би пев'о, да л' би плак'о —
Да ли мрзи, да ли љуби?

Али читат' не зна свако,
Јер баш није врло лако.

5.

Без кише, без сунца
Оста њива гола!
А и наши труди
Остаће залуди
Ако нема среће, нема благослова.

8.

По шаховој заповести
На диван сам мор'о доћи,
Многе лале и везири
Већали су до поноћи;
По поноћи шах ће рећи:
„Е, сад, Мирза, ти пресуди,
Беу л' мудри ови збори,
Знају л' штогод ови људи? —
Не плаши се, право реци!“
А на то је све умукло —
Мирза уста и пресуди
— Баш по души — на куд пукло:
„Чудна ми је мудрост њина
— Ја у мало не задрема —
Јер све чујем клевет млина,
Али брашна, — брашна нема!“

Ј. Ј.

ДВЕ НАРОДНЕ ПРИПОВЕТКЕ.

(Из збирке уредникове.)

1.

Био један дечко, пак омрзло му бити с оцем и матером, те онда оде у свијет и нађе тамо у свијету старца и бабу, врло богате, који га узму под своје. Пошаље га старац и баба у планину на колима да им донесе дрва, а тамо га нађу ајдуци. Питају га ајдуци: „Код кога си ти?“ Он каже: „Код тог сам старца и бабе под своје, а они су могућни.“ Ајдуци му кажу: „Видиш како смо ми обувени и одјевени, а ти муку мучиш и го и бос, и ћерају те по планини да им носиш дрва; него издај ти бабу и старца, па ајд' с нама те да будеш оваки као и ми.“ Момче вели: „Ја и' не могу издати, ја сам се њима закleo.“ Одговоре му ајдуци: „Ако не мо'ш издати, а ти тако њи слушај, па да видиш твоје вајде. Промисли се, момче!“ Онда им момче рече да ће издати бабу и старца. „Они се“ — вели — „рано затворе у кућу, а ви дођите на врата; ја ћу запитати: Ко је ноћас? па ћу вам отворити.“

Кад буде смркне се, оде дијете кући, а мало послѣје и ајдуци стану лупати на вратије. Момче виче: „Ко је ноћаске ту?“ па скочи те отвори врата, а ајдуци се укрцаше у кућу, па уватише бабу и старца, те ји уцијенише, насувши по пуне торбе новаца. Онда дијете мораде ићи с ајдуцима, који уватише још и старчевог једног вола, те поведоше у планину, говорећи: „То ћемо за вечеру.“ Иде и момче с њима, обрадовало се да ће бити и одјевено и обувено. Ајдуци дошавши у сред планине наложише на једном високом брду ватру, па заклаше оног вола те спргише оне торбе и прислонише онђе, а оно се момче радује да ће му добро бити, те спрема вечеру. Ту су се ајдуци напекли и навечерали, с њима и момче. Кад вечераше, један ајдук оде доље у поток, па зовну још једнога друга тамо: докотрљаше к ватри неку велику кадњину, која је изнутра изгорјела; нађоше однекле тестеру и ексера, па задњише с једне стране онај кадањ, а онда уватише момче, стрпаше га унутра, па задњише кадањ и с друге стране: „Кад си издао бабу и старца, издаћеш и нас.“ Кадањ је имао један пенџерић, те је оно момче могло мало вирити.

Ајдуци послѣје одоше у планину, а момче остаде кукајући и лелечући у кадњу. Ту се ватра већ потмилила, момче се по-

боја онђе му је умријети; мислило је свакојаке мисли: Шта ћу сад чинити, ће издадо оца и матер? У те мјере дођоше курјаци ватришту ономе, да једу оне волујске цолапине, а момче полако помоли руку, те увативши једног курјака за реп, притегне га к себи, на што курјак потегне бјегати низ брдо, па ће курјак преко кадња, ће кадањ преко курјака, — док не удари о један велики камен те се разби, а момче из кадња искочи. Момче остаде просто, па потегну басати преко планине. Басало је сву ноћ кроз планину док није свануло, а онда изиђе у једне пољане; кад тамо: многе черге Цигана пуно на пољани, а момче се све гараво начинило као Арапче у кадњу ономе. Цигани мисле да је њиово дијете те га питају: „Ће си ти, Мушо, има година дана нијесмо те виђели.“ Вели дијете: „Био сам у свијету, па ме нијесте виђели“ а мало преврнуло и оно језиком њиовијем. У томе Цигани одма окренуше пртљаге дизати на коње па да селе, а грле и љубе оно момче, па му дадоше бубањ у руке: „На ти, Мушо, бубањ, па ћеш носити.“ Узе момче бубањ на рамо, па се и оно помијешало с Циганима. Поселише отален Цигани — иду — путују, — а момче отрагу иде, изостајући подалеко од Цигана, па онда окрену бјегати у планину. Вас дуг је дан кроз планину басало, а кад је већ ноћ омркла, момче се настави уз један поток; кад ал' тамо једна празна воденица, нема никог у њојзи, а ту у тој планини доста међеда, те се легу и одају. Бре не смије момче ни у воденици да ноћи од међеда, а голо је и босо па не зна како ће ноћити. Онда леже у мучницу, ће брашно баца камен, а покри се оним бубњем. Кад је било пред зору, униће мечка у воденицу да лиже оно брашно по мучњаку. Препаве се јадно дијете, мисли: ујешће ме мечка, па се стане врпољити, те удари некако неоте у бубањ. Бубањ јекну а воденица звекну — уплаши се мечка од бубња, па потече тамо на врата. Кад удари главом у врата, врата се затворише, па се пропе мечка уз дувар, стаде га рика, а момче се ослободи те све већма туче у бубањ. Момче у бубањ бије, а по селу тамо вичу: „Ајд'мо, браћо, на свадбу, жени се воденичар.“ Сељаци погрнуше к воденици сви, а један напријед одмакао тако од свију они сељака, па удари воденици на врата; он отвори врата, а међед њему између нога потече. Онда се он увати међеду за реп, а повикаше сељаци: „Виће л' онога на магарцу, како лети у планину!“ Отален утече оно младо момче, баци и бубањ и све, па управо оде матери и оцу, и онда ји служи до смрти.

Дошао старац и дијете на умалак да мељу брашно; старац донио доста жита, два три улчека, а дијете донијело само десет ока. Дијете моли старца, да оно заспе најприје своји десет ока, а старац му каже: „Ја ћу те пропустити, ако оћеш да умијесим погачу једну од твог брашна, па да вечерамо обоје.“ Дијете одговори: „Ја не марим, старче, ја ћу усути брашно, па ти умијеси погачу, ако ја заспем најприје.“ У томе дијете заспе оно десет ока жита. Кад се самеље половина, онда дијете успе брашна у наћве, а старац саспе пун кабао воде, па рече „Богме дијете, ријетко! Сипај ти ту још брашна.“ Послије старац скува погачу; воденица меље а старац погачу натире и не престано виче: „Богме, дијете, ријетко је, неможе ништа бити,“ те дијете све свог брашна изаспе, док брашно потроши: нема су чим да иде кући. Старац погачу пече, а кад је испече и прислони уз дувар, а то она четири шува широка а један дебела. Дијете нујно и невесело, а старац се погачом фали: „Немој се, дијете! Дедер да приповиједамо, па који више зна једну ријеч, онога да је погача.“ Одговори дијете: „Вала ја не марим, старче: да приповиједамо; онога да је погача, који кога надговори.“ Е, старац стане приповиједати; „Дијете“ каже „ја сам имао двије три иљаде оваца, пак оћу косце да сазовем, треба ми ране; послје ја скупим овце па музем у једном долу, намузем пуну долину млијека, па бацам тамо сирште у долину, да се сир прави, а курјак дође да лоче млијеко, те се усире оно млијеко око курјака. Онда скупим једно сто косаца, да ми косе траву. Косе они тамо поље све око снога дола, и пред њима козбаша коси. Како који долази долини, тако осјеца косом сира оног па једе, а козбаша осјече понајбољу ону комадину сира до курјака. Курјак од једночке искочи из сира, па стаде преко поља бјегати, а баци се сваки косац по једноч за њим косом, а козбаша се понајбоље баци, па његове косе квачак удари курјака у задњицу, а он повуци квачак и бјежи преко поља. Колико је год сто косаца покосило, више је покосио курјак, носећи косу преко поља. Ето ти, дијете, приповијетке; сад ти казуј више ако знадеш.“

Онда дијете окрене старцу говорити: „Старче, ја посија конопље на земљи, па како ми би валично сјеме, само је једно нишло. Ја лијепо око ње окопавам — ма расте она конопља као из воде. Послије она нарасте до неба, а ја се на њу пењем, те одем Богу на диван, па диваним с Богом. Забавим се тамо мало, а Бог ме пошље доље; кад ја тамо, а то козар осјекао конопљу

— како ћу се сад сићи на земљу, не знам. Сјетим се да ми је била коса велика, пођем да силазим, а све чупам по једну длаку из главе, те надвезујем. До по мејдана сиђем, па ми нестане длака; а ја шта ћу сад? нити могу горе ни доље, па се онда пушћам од оне длаке на земљу. Кад доље, а ја упаднем у земљу до рамена. Што ћу и опет, не могу да се извадим из земље. Одем кући те донесем будак и ашов, па се откопам и вратим опет кући; кад ал' кокоши зијевају код куће од жеђи, а ја и' онда појавим тамо на једно језеро да и' напојим. Дођу кокоши зими на језеро, кад тамо: језеро се заледило; а ја шта ћу, чим ћу лед обити, већ скинем главу са себе те обијем лед и напојим и', па ондален одем кући и одјавим кокоши. Питају ме чељад код куће: „Камо ти глава са тебе?“ а ја опет њи питам: „Зар нема на мени главе?“ Веле ми чељад: „Богме нема.“ — „А је л' јуче била на мени?“ — „Ми не знамо, но зовиде домишљена, да га питамо је л' јуче била.“ Домишљен дође и рече: „Лане знам да је била а јуче не знам.“ Онда се ја сјетим, да је моја глава остала на леду, кад сам кокоши појио. Кад ја на језеро, да видим је л' тамо, ал' лисица чокће моју главу. Ја се препанем да ми не изје сву главу, те ми не ће моћи пристати, па викнем на лисицу из гласа, а лисица надигне реп па стане бјегати, а испод репа јој испане једна тескера. Пише у оној тескери, каже: „Теби приповијетка, старче, а мени погача,“ па дијете узме погачу те оде кући и надговори старца.

(Из Босне.)

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ.

(Из збирке уредникове.)

1.
Синоћ књига у Дубицу дође,
Да се купе млади Дубичани
Да одлазе на цареву војску.
Неког прати стар отац и мајка
А некога братац и сестрица,
А Јована нико ни откуда
До л' његова једина сестрица.
Кад су они на по пута били,
Враћали се млади пратиоци;
Не враћа се сеја Јованова,

Прати браца до сињега мора.
Кад су дошли мору на брегове,
Сузама је море замутила,
А јауком суоставила шајке.
Ту су Турци милостиви били,
Измеђ' себе тихо говорили:
„Мили Боже, мила брата сеји!
Да пустимо мила брата сеји,
Не би л' нам се море избистрило
И лагане покренуле шајке.“
Пустили су мила брата сеји,

Одмах им се избистрило море
И лагане покренуле шајке.
Оде шајка морем пливајући,
А сестрица с братом пјевајући.

2.

Пљетву плеле до дви плетелице
Иванова љубо и сестрице.
Њима Иво на коњу долази:
„Плетелице, јесте ли уж'нале?“
Сеја мучи, а љуба говори:
„Евако га, Иво, твоја мајко,
Евако га она ужинала,
Ако сам ја данас и ручала,
Него једну зелену јабуку!
Више сам је твојој сеји дала,
Него сам је ја изјела сама.“
Оде Иво преко поља равна,
Ка'но зв'језда преко неба сјајна.
Далеко га угледала мајко,
Још се ближе предањ ишетала.
„Ид' отале, стара мила мајко!
Љут је коњиц да те не погази,
Љући Иво да те не удари.
На небу су два жарка сунашца:
Једно сунце сјајно и пресјајно,
А друго је тавно и претавно.
Које сунце сјајно и пресјајно,
Оно сунце рани своја мајко;
Које сунце тавно и претавно,
Оно сунце рани туђа мајко.“

3.
Синоћ се је оженио аго,
А јутрос га укорила љубо:
„Давор аго, потурицо једна,
Донес' воде, опери ми ноге!
Не смијеш ме бити ни карати
Од мојијех браћа Атлагића.“
Нујан аго по чаршији шеће,
Срете шуру, Атлагића Мују:
„А мој шуро, Атлагића Мујо!
Синоћ сам се јунак оженио,
А јутрос ме љубо укорила,
Овако ми млада говорила:
Давор аго, потурицо једна,
Донес' воде, опери ми ноге!
Не смијеш ме бити ни карати
Од мојијех браћа Атлагића.“
И говори Атлагића Мују:
„А мој зете, аго Асанаго,
Ти отиђи у нове дућане,
Па узимај троструку канџију,
Па ти туци нашу сеју драгу.“
То је аго тешко дочекао,
Он отиде у нове дућане,
Па узима троструку канџију,
Иде јунак двору бијеломе,
Туче Фату по бијелу врату.
Моли му се умиљата Фато:
„Не удри ме, аго Асанаго,
Ја сам млада у лудости рекла.“
— „Кад си млада, што си се удала?
Кад си луда, што си говорила?“
(Из Баније.)

БЕСЕДА

О СТРАШНОМ СУДУ.

„Велики је дан Господањ и пристрашан; ко ће га поднети?“ Јоиљ. 2, 11.

П р и с т у п.

Већ је преко седам хиљада година, како Бог своје створење са љубављу посматра, небо љубком светлошћу, земљу са ти-

сућу драгота задева и у саме дубине и бездани земске своја блага сипа. — Ипак човек непрестаје грешити! — Божија безкрајна доброта удвостручава бригу за човека, она му шиље милост, да срце руководи, светлост, да разум осијава, те да га за његово блажено опредељење понавља, да као чедо божије негда у богато наслеђство вечног блаженства ступи. — И још се ипак човек на грех повраћа! — Божије милосрђе не сустаје у благим покушаима, да човека задобије; оно зауставља мишцу правде, оно га обасипа и у самом стању греха добротинствима, посећује му срце милим опоменама, пружа му средства помире и повратка у стање милости. И јаој! човек, никаквим небеским добротинствима недирнут и непотрешен, приљубљује се греху и враћа творцу своме за све дарове доброте и милосрђа само неблагодарност и противство.

Ал' доћи ће дан за овај свет, дан суда, кад ће вечно милосрђе ћутати, а правда своју непоричну пресуду изрицати, — осветничка тежка правда, која ће од увређеног Бога доћи, — свеопшта, по целом свету разлежућа се правда, којој су сведоци сви створови, — брза страшна правда, која ће као бура на безбожнике сићи, да поругану част божију освети, да високоумље, неблагодарност, непоштење и окорност вечитим презрењем показни.

Ви народи и племена, тргните се из мртвог сна вашег, узмите се, ужаснути од опасности ваше, на ум, и помишљајте, како да се несретне будућности и вечности сачувате.

Дан судни биће безбожнима са ужасом објављен; дакле ће бити за њи дан ужаса.

Он ће бити дан изложбе свију безбожних; дакле дан свеобштег гнушања.

Он ће бити дан осуде свију безбожних: дакле почетак безкрајних мука за њи.

Непорочно јагње божије, жртво помире међу нама и твоим небеским оцем! Погледај на мене, који на заповест твоју дан гњева твога људма навешћујем. Ти, од кога дух и срчаност на најслабијег од људи долази, дај моим речма силу, начини језик мој мачем, да кроз срца прође, и да безбожник, у време милости к теби повратив се, спасен и безбедан буде у дан гњева.

I.

Уочи последњег дана овог света наићи ће страхоте; зато ће то бити дан ужаса за безбожнога.

Природа у свом току застаје, напрасна тишина обуставља покрет и шум сваког створа, и са сва четири ветра тутњи глас — што ближе то јаче — као рика грмљавине. — Шта је то? Ко ме изазива из дубине заорава? — „Устаните, чујем ја, „устаните ви мртви и дођите на суд!“ Јао мени, то је грозна труба, која мртве све у живот позива, да пред страшни суд изиђу. Хоћу ли устати? остати? дубље се у гроб мој сакрити? „Устаните!“ грми, — а земља се тресе и раставља и цепа. „Устаните!“ — а море избацује своје мртве, гробови пуцају, раке и урне, и природа даје натраг што од смртних остатака људских сакрива. „Устаните!“ — а кости се изривају из песка, део на део нижући се, нога на бутину, рука на раме, плеће на ртеницу, глава на трушину, да се човечија слика понови. „Устаните!“ — а душе долећу, свој завитак тражећи, ова трепетна, она весела; но све са своим телима саједињене.

О, каква промена међу овима новоускрелим мртвацима! Завитци скромних душа, негда нагрђени болом и сузама, осушени строгошћу и одказом, а сад умиљати у неувелој младости, у преображеној лепоти сијајући, — узор усхићења! Ал' они завитци грехом обтерећених душа, негда сваким ужитком тимарени, свим изналазцима таштине и развратности улепшани, чак до самог идола страсти и чувствености узвишени, — грозу и језу подстичу. „Ми ћемо сви ускрснути, вели свето писмо, али не сви неизмењени.“

Сад кипти земља од безбројних зборова ускрелих мртваца, и још једанпут виче труба у ваздуху: „Дигните се и скупите се у долу Јосафатовом.“ Као што снежани јесењи ветар лишће са шумски дрва стреса, пред собом тера и у куту каквом скупља, тако ћемо ми на глас трубе све народности гледати, где иду к долини ужаса. Колико је год чета Ксерксес у Грчку водио, колико их је год страховити Ханибал код Кане побио, колико год народа Халдејци, Асирјани и Римљани броише, колико год земља од екватора до пола, од истока до запада кроз векове људи прехрањиваше, од сваког узраста, рода и стања, верних и неверних, — сви ће пред онај суд изићи. „Сви ћемо ми, вели св. писмо, јавити се.“

Овде су племићи без грба, кнезови без звезде на прсима, поглавице без достојања, — слуга је пречи од господара, тежак незаостаје иза отменог, сирома иза богатог. Овде иде сваки своим путем, овде је високоумљу крај, које се на улици и пазару надимало, и на малог љутило, гледајући га где не пузи и не клања. Овде су сви једнаки, једина им је пратња: врлина и порок.

Шта виде сад овде! Земља, која им је некад са својим дражима и ужитцима ласкала, ево се тресе, а стене попуцују. Страшно звижде олујине, а шуме се крхају из корена. Као брегови дижу се вали морски преко обала на ужаснуту земљу. Сунце се помрачује, звезде се гасе у тмини, а из месеца тече — као што одкривење страшно пророштвује — жива, врела крв. Мртво је време, мртво гibaње, мртав живи т природе, а род човечији у страхотној просторији долине затворен.

О, страховита долино! Клеца ми нога, дркћу ми кости, кад на ужасни суд помислим. Небо се отвара, муњом од истока до запада распарано; до земље спушта се пруга, црвена као крв. Ја погледам горе и чујем уједно, шта ми страховит глас каже: Погледај сијајући крст. Плачите, ви несрећни безбожници, који га се одричете; ви одпадници, који сте га оставили; ви грешници, који сте га презрели. Погледајте на крст код престола судног утврђен, погледајте Бога где на суду седи. Тешко нама — ко може тај приказ поднети! Одкривење нам даје о њему слику, која срч прожиже.

Погледајте — говори пророк Амос — бежећег злочинца, кот стражари на смрт гоне, гледајте га где се пустиње докопава, где се у стенама и рупчагама од непријатеља сакрити нада. Он већ види јаз, који му убежишта даје, ал' ту кези на њега зубе разјарен лав. Устрашен јури он на другу страну, но ту излази пред њега помаман медвед и приближује му се, да га шчена и смлави. Ха, сад спази он иза стене колебу пастирску. Ова ће ми дати заклона — вели он — и хити тамо; тада се докотура предањ грдна змијурина с ватреним очима и звиждећим двоструким језиком, и он, жртва свију душмански сила, очајно се стропоштава. Такав ће, завршује пророк, бити дан Господањ.

Шта вас чека, ви безбожници, у дан суда? Труба, која у ваздуху труби, земља, која мртве избацује, гнушање, које завитке безбожника покрива, долазак расрђеног судије, — нису ли то предмети ужаса, који ће вас потрести? Није ли то побуна и борба стихија, пад тврђе небесне, пропаст природе? Нису ли то страшна зламења, да се то ваше пропасти тиче, да и ваша надежда са светом пропада и вас тек сад ужасније сам суд чека? Већ се чује позив на суд, — ал' о томе у другом делу.

II.

Стоје народи у тужном ћутању и трепетном страху на суд скупљени, и гле! из судишта божија спушта се доле светао зрак,

који све дубине и сакривене тајне срдаца пред очима свију открива и осветљује. Какво позорје, какав метеж у напрасном откривењу свију порока пред очима света! Како безбожници лелечу и увијају се! Страшна коб! Они ће најпре сами себе обтужити, онда од других обтужени, па онда од Бога суђени бити.

Они ће сами своји тужиоци бити. Ја мислим у себи на претвореног у звер цара Навуходоносора, како први ред у свом грозовитом облику на извор долази, да жеђ загаси. Још му је тежка глава од грозничавог сна, у ком мишљаше да је у нагруду претворен, кад са обале извора главу своју на огледалску струју наже и, о ужаса! своју гадну грдобу у њој угледа. Руко свемогућег Бога, тако ли си ме тежко, несретног самодржца, поразила, који се на пољани Деиру до теби равног божаства подићи хтедо? О мрске светлости, о грозног огледала водног! И — човечијом душом оживљена звер похита у дубљине шумске, да у друштву с дивљим зверјем своју ужасну судбину оплакује.

Да, опаки грешниче, тако ће с тобом бити. Ти ћеш слику душе твоје гледати, од које је небесна лепота одступила, и коју је порок у баука претворио. Ти ћеш високоумље видети, које се до звезда подићи хтеде; ти ћеш срам твоје чувствености видети, с којим си се у пороцима ваљао; ти ћеш грабљивост, клевету, притворност и све пороке у њином гадежу на себи видети. Стрепите од ужаса, ви безбожници, разлите се у потоке суза! Овај узбуњујући изглед вас самих нећете ви из очију ваших изгубити. Прошло је време, у ком слепоћа, углађеност светска, пренемагање, незнање и превара прави облик испред вас сакриваху. Вео је предеран светлим муњиним зраком, ваше је срце до дна прецрпљено море, где се на дну трули остатци отровног гада налазе.

Али шта ће с вама бити, кад се тужбе других на вас дигну? Шта вам помаже, што сада варљивом копреном вашу злоћу покривате, — учтивошћу вашу превару, правичношћу ваше насиље, законитошћу ваше лихварство, чашћу вашу срамоту, скромношћу ваше притворство, љубављу ваше заводништво умотавате? Шта вам хасни, што сте за ваше гнусности часове ноћи, најсакривеније кутове порока нашли? Ах! у онај судни дан сви ће народи у светлој јасности видети, шта добра и зла беше. „Ја ћу те народима — вели св. писмо — у твојем правом облику, и твоју одметност царствима земаљским показати.“

Да страшна изгледа! Тако се брзо не скупља народ око ухваћеног зверца, који кроз више година ужас и мора предела беше, да смртоносно чудовиште посматра и проклиње, као што се

око заробљеног грешника анђели и перушине пакла, добри и зли људи скупљају, да га прекорима, клетвама и пакленим подсмехом претоваре. Видиш ли, ћерко, ону старку? — Видим, она ми беше за дадиљу, за чуварицу моје невиности дата, а она беше помоћница мом жалосном паду. — Ти, слуго, видиш ли оног господара? Видим; пошто је он примером своим душу моју покварио, постаде још и грабителем плаће моје. — Ви, оклеветани, познајете л' оног непријатеља части, оног убицу доброг имена? — Познајемо ми њега, он нам најдрагоценије: част и поштење украде, и у свету само презрење и беду начини. — Ти, рукоделче, познајеш ли оног великаша? — Познајем га; ја сам му поштен посао у зноју лица мога донео, а његова разметљивост с толиким породицама и мене упропасти. — Ви децо, ви сироте, ви ученици, познајете ли ваше заводитеље, ваше угњетаче, ваше учитеље неверја и безбожности? — Познајемо и оптужујемо их несрећом, коју су на нас навукли, оптужујемо их пред Богом и његовом вечности. — Ми смо то (вичу тисуће), о Нероне! које је твоја помама с Римом спалила. Ми смо то, о Диоклецијане! којима твоји целати по твојој заповести уд по уд кидаше. Ми смо то, ви одпадници цркве, који сте нас вашим лажним наукама залудили и из матерњег крила свете цркве на пут заблуде и неверности одвели. Ми смо то (вичу тисуће тисућа), о ви изопачени синови свете православне цркве! које сте ви, себе православним хришћанима називајући, а у неверју и богохуљењу најзаслепљеније потанике посрамљујући, вашим неваљалим примерима саблажњавали, вукући нас слабачке у вашу пропаст.

Колико су ужасне тужбе, које безбожник мора да слуша, толико се ни испоредити не могу с прекорима, које ће он из самих уста божијих чути. Ти муњо, која око заслепљујеш, громе, који тутњавом уво заглушујеш, па треском раст цепаш и стену са врх Алпа одкидаш; ставите се уза ме и будите пратиоци речи моје. — Доле, ви поносне главе, доле, ви срамна чела, доле, ви неуљудна лица, сад Господ у гњеву свом говори: Ја сам (говори он грешнику), ја сам Исус, вечити син божији, који сам — да те од смрти искупим — човеком, предметом гонитбе и срамоте и жртвом погрдне смрти на крсту постао. Погледај моје крваво лице, главу трњем увенчану, руке и ноге проврћене, срце прободено, и све тело у ранама огрезло. Шта сам могао више чинити, да ти добротвор будем? Шта си ти учинио, да ми се захвалан покажеш? Управо, шта ниси чинио, да ме увредиш? Мало је било, име моје заборавити: ти си га псовао. Мало је било, цркву моју оставити: ти си је обесветио. Мало је било, слуге

моје презирати: ти си их оклеветавао. Мало је било, верне моје исмејавати: ти си их гонио. То си ти чинио, ти препорођенче смрћу мојом, ти чедо љубави моје, питомче милости моје, наследниче царства мога. Ти ниси никог имао, који те је више него ја љубио, никаквог вернијег пријатеља, никаквог великодушнијег добротвора; и спровођу никога на свету ниси био тако нељубаван, тако неблагодаран, тако неверан као спровођу мене. Ја ти дадох биће, а ти га страћи, да ме вређаш; ја те просветљавах вером мојом, а ти је помрачи пороцима твојим; ја те питах телом мојим и крвљу, а ти претвори обоје у отров. Звао сам те, а ти си бегао; претио сам, а ти ми се ругао; праштао сам, а ти ми враћао новом злоћом; ја сам множио добротинства, а ти злочине. Није ти довољно било вређати мене само, — пакостно си ти људе примером и речју дражио, да увреде Богу твоме умножиш. Чуј, како јаучу и за освету вапију сви они, које си саблажњавао, дражио, варао и странпутице за собом вукао. Види, с каквим те гнушањем анђели и свети гледе, чију си обрану и заступство презирао, чија си имена ружио. Неверни, неблагодарни, говори сад, изговарај се. — Кажу ми, нисам ли те у школи мојој држао, није л' ти наука моја била позната? Ниси л' из олтара и са амвона реч божију слушао? Зар ти није материнска црква сва средства спасења пружала? Је ли било часа, да те нисам очински надгледао? Чуј сад изновице речи, које сам на тебе и теби равне у писму грмио: Авај! ја ћу се са пада мојих непријатеља само радовати. — Тако говори Господ за њи у гњеву своме.

Ах, Боже мој, који дубоко на дно срца гледаш, и најсакривеније мисли откриваш, ко се од свију смртни може пред тобом оправдати? Тешко несретницима у онај дан! Они ће молити брегове, да на њи падну, и унке, да их покрију; они ће смрт дозивати, да се смилује те да их однесе! Али брегови и унке и смрт неће се смилovati на њи. О, тешко несретницима у онај дан!

Мили моји хришћани, који се толико открића ваших грехова бојите, дркћите са открића ваше кривице у дан суда, и непропуштајте са спасавним руменилом стида у мучаљивој судници покајничкој себе обтуживати, да оне ужасне обтужбе избегнете, којима не следује више никакав опроштај, но вечита осуда, — а о овој у трећем делу.

III.

Дан суда биће безбожнима дан осуде. Свето писмо објављује нам, да ће Господ на заходу последњег знаменитог дана анђеле

изаслати, да безбожне од праведних одвоје. Натраг, ви безбожни, који сте доста у друштву праведних и врлих живили! Не важи више разликовање по реду, позиву и земаљским одношајима. Нема више никакве разлике, разма добродетељ и порок. Исав и Јаков, Саул и Јонатан, Навал и Авигеа, богатац и Лазар, праведни и безбожни, колико вас је год, ви бесте негда везани вежама крви и дужности, брат с братом, отац са сином, муж са женом, господар са слугом, — сад сте неједнаки по врлини и греху. Ви на десно, а ви на лево! Овде не важи више ред, сродство и пријатељство. Нек ступи напред сирота скромна слушкиња, а натраг нек остане бестидна госпођа; нек дође амо богобојазљива ћерка, а на лево нек се упути преступница мати. Амо нек изађе сиромашак, а са страхом нек очекује богатац, његов угњетач, судбу своју. На десно ви кротки, на лево ви безбожни! Тако заповеда страшни Бог.

Јадни ми, који мишљасмо да низина стања само просту судбу и мрачан удес живота означаваше! Сад видимо оне презрене као љубазне пријатеље божије, видимо их у број изабраних примљене. Како је добро разумео онај кротки од света поругани човек, она исмејана старица, она саморана девица, да ваља мирну стазу врлине као мету спасенија тражити, док ми на широком друму света у чувствености, бунилу и страсти у пропаст срљасмо. — О, јадни умештина и клети обмана, којима се ми поносисмо!

У овом тренућу подижу се благословени изнад глава безбожних на узлет у небо: ликови девичански, барјаци мученички, зборови исповеднички, редови покајнички, сви руку у руку, да се око престола божјег слегну. — Безбожни, све збијеније, све немирније — слутећи своју ужасну судбу — комешају се у скученом вртлогу, дочим из убаха вечни судија руку с мачем на њи пружи и, гомилу осуђеника погледом просецајући, проговори: видите безбожне, који моју част у прах газише. Они ме видеше у мојој деци гладна, и не дадоше ми хлеба; жедна, и одказаше ми напитак; нага, и ускратише ми одеће; лишена свега, и не пружише ни прста на помоћ моју, све тврђи срцем и ладнији спрођу мене. Ви проклети, одлазите!

Али пре нег' што страшна пресуда загрми, зове Господ своје верне. Ходите, говори он, мила децо! Ви сте ме гладног наранили, жедног напојили, нагог заодели, страног удомили срцем вашим, пуним љубави и ревности. Ходите, ходите, ви благословени оца мога, и уђите у царство, које вам је од вечности спремљено.

И сад се окреће к стрепећој гомили безбожних. Идите, вели, испред лица мога! Вас проклиње моја крв, коју сте ногама

газили, вас проклиње мој крст, који сте мрзили, вас проклињу свети, које сте безчастили. Одступите од мене, ви проклети, у огањ вечни. — Праведни Боже! они падају, ад се склапа над њима, као еритрејске воде над четом Мисираца. Једно „алилуја!“ одјекне у ликовима избраних, па и небо се затвори. — Где сам ја? С ким говорим? Ко ме чује још? — Ја вичем кроз страшну ноћ и тишину. — Где сте ви, — ви, који свет вашом гордошћу напуњавасте? Где сте, ви народи, — ви, који се супрот крста за- веравасте, и оне, који га признаваху, гонисте и убијасте? Где сте ви неверни и одпали синови храма, што гомилама изиђосте из стада хришћанско-православне цркве? Где сте сви ви, који сте кајање, исповест, побожност и ревност узели за нишан подсмеха у свету? Нико не одговара више. Велики је дан прошао, дан суда и осуђења свих несрећних, које ни покајање, ни милост више из вечитих дубина презрења неће изазвати.

К о р е ј, Д а т а н и А в и р о н, неверни свештеници, злоћом су својом Господа разгневили. А Бог попусти, те их пред лицем народа њиовог ватра обузе и земља јазом прогута. Народ ужаснут скупи се око места, гди се та страхота догоди, укоченим оком погледа у развалу, која нечастиве прождире, и повика, узмичући од ивице црне пропасти: „Бежимо, да и нас као њи не прогута.“

Наука за вас, ви неодлучни хришћани! Ви, који опомену с несрећна скончања грешничка примате, и нелажне изреке божа- ственог писма чујете, — ви ћете, ако неверујете, већ због не- веровања тога у пропаст отити. О, сиђите у дубину срца свога! Оставите ваш опасни пут, избегавајте прилике, клоните се зла примера. Још чека божија дуготрпња; још је божије милосрђе готово, да вас прими; још је судница милости, пут жртвенику за вас отворен, да се с Богом помирите, саједините. Заступни- штво преблажене дјеве и светих нек вам у помоћи буде. Непознати су нам савети божији. Дуже оклевање може нас зар свега, душе и вечности стати.

О благи Спаситељу, животе наш и надање наше! Ми не ћемо чекати страшног дола Јосафатова, ми ћемо безбедније прибећи крсту твоме на Голготи. Погледај нас чело ногу твојих прострте у време милости, да твоје милосрђе, твоју љубав дозовемо. Још су ране твоје отворене, да нас у себе сакрију; још тече крв твоја, да нас од кривице опере; још полажеш ти живот твој, да наш спасеш. Не, Боже милосрђа, ти не ћеш да се изгубимо, по- што си сам себе на муке и гонитбу и смрт крстну предао, да нас од смрти и пакла одкупиш. Та скупа цена нашег одкупа нек

не буде на нама изгубљена. Ми ћемо глас милости послушати, руку помиловатеља примити, у тајни покајанија од сваке кривице очистити се, те помиловани теби следовати до конца живота нашег, да нас негда у дан судни упутиш ликовима избраних твоих, и уведеш у царство оца твога, у вечиту славу. Амин.

У Лаћарку.

Превео

Милутин Петровић,
парох.

ПИСМА СТЕВАНА П. КНИЋАНИНА.

2.

У Београду 22 Декем. 1850.

Свагда мы Драгій Пріятелю!

Два ваша писма прійміо самъ изъ коїи самъ видіо, да є яка нека печаль на вас напала; колико самъ я познавао духъ вашъ, да ако се нешалите у писмама вашимъ, нисам се надао, да ће вас та печаль тако ласно побѣдити; ваша писма показао самъ онимъ двама лицама, за која вы желите, да знаду за ваше очаяніе. Вѣруйте ми, да є се обоице срца коснула та ваша печаль, но Митрополитъ є быо болестанъ, када самъ нѣму ишао, при свемъ томъ самномъ є обширно говоріо, кодъ обадва самъ нашао едно мнѣніе о вама, прво да се іошъ за кратко време тамо претрпите, ако є могуће и друго да гледате на свакій начинъ, да овамо дођете, да се напредъ устмено о томе поразговарамо, но како вы велите, да васъ непуштаю, то вы кадъ у Земунъ дођете, явите ми за долазакъ вашъ, пакъ ћу я Г. Генералу Земунскомъ писати и онъ ће васъ одма пустити.

Да вамъ више овде пишемъ, држимъ за излишно, по томе, што сте увѣрени, да мы васъ љубимо, а и гледаћемо на сваки начинъ да вамъ сузе убришемо, коє знамъ да одъ певаня немате кадъ плакати; еръ вы сте човекъ яко неразположенъ, ние могуће, да сте вы заборавили ону пѣсму „Кити, кити Ружо“ и „Узми Мато твоє гайде, на посвирай замномъ айде!“ Збиля! какве су то плетке одъ тебе. Кажеш ли мени право: „я познаемъ мое люде.“ Надежда є у бога и ту немой губити, зато, што смо мы узели со Аустрійску, пакъ ћемо те на крушац уватити.

Честитамъ вамъ наступаюће Празнике Рождества Христова

и желимъ да исте Празнике као и мой данъ, и Ново Лѣто у здравлю проведете: и ако се утѣшити неможете, а вы едно 1,000. пута реците: молимъ ти се Боже нашъ!

Поздравля васъ Г. Алекса Симићъ и Г. Паунъ Янковићъ, а и одъ мене примите поздравъ најлюбезнии. Препоручуюћи се вашимъ молитвама, кое и вама жалостно помажу, есамъ

Вашъ

искреный

С. П. Книћанинъ.

(Пречестнѣйшему Господину Протопрезвитеру Новосадскомъ Павлу Стаматовићу у Нови Садъ.)

СТАРИНЕ СРПСКЕ.

1.

Уговор митрополита Исаје Ђаковића са владиком Софронијем Подгоричанином.

Ванме ѿца и Сина и Светога Духа.

Ми долъподписатѣ даемо назнаніе свнмъ ѿнима коймъ се прѣстонт знати, и сіе зведети, како ми, васнх саборно несагласно зуннѣсмо са владикомъ Кур Софроніемъ, поради дѣштрикта ѿсеукога, и подписаемѡ под митрополию ради исте приуниѣ заради дама нѡсталих селах коіасх дата под митрополию, и тако междѡ собою есмо доконали даможе владика Кур Софроніе ѡнан дѣштриктѣ взпнати и дрѣжати до самрѣти своіе, ѡкромя тауно ѡни вароша дама и белога брѣда и борова коесх дате под митрополию, и акоби кон то порекаѡ та дабѣдетъ проклетъ. и тако дамѡ пореуенне небѣде тк'рьдѡ. Зато ја давамъ ѡвди мон темесѣъ, и пеуатѡмъ потк'рьждѡемѡ болшагѡ звѣреніа ради; сеже вистъ въ лѣтѡ господне а. ж. и. аѡгѡста день. еі. 8 карловци

(М. П.) Исаја Діаковић с. р.